

Peter Cuijpers

Oordelen of niet oordelen

'Oordeel niet, opdat u niet geoordeeld wordt'.

Matteüs 7:1-6

Oordelen, of niet oordelen?

'Stop nou eens met dat geoordeel!' Die oproep deed een EO-presentator tijdens een bijeenkomst waarin gesproken werd over seks en relaties. Het oordelen over homoseksuele relaties zat hem zo hoog, dat hij op het punt heeft gestaan de EO en de hele christelijke wereld vaarwel te zeggen, vertelde hij. Want christenen oordelen zo, terwijl Jezus dat volgens hem juist niet deed.¹

De vraag of je al dan niet mag oordelen, veroorzaakt onder christenen nogal wat verwarring. Vaak is er sprake van onwetendheid en gaat men tegen de Bijbel in door de manier waarop er wordt geoordeeld, of juist *niet* wordt geoordeeld. Vele christenen zijn het met de bovengenoemde presentator eens dat oordelen onacceptabel is. Maar waarop baseert men dit? Meestal op dit éne vers: *'Oordeel niet, opdat u niet geoordeeld wordt'* (Matt. 7:1).

Spreekt de Bijbel zichzelf dan tegen? Hoe kan Paulus bijvoorbeeld zeggen dat we hen die binnen zijn *moeten* oordelen, als we niet mogen oordelen (zie 1 Kor. 5:12)? De Bijbel spreekt zichzelf niet tegen, maar een van de belangrijkste lessen van de hermeneutiek (de regels voor het uitleggen van de Bijbel) is dat men een vers *nooit* uit zijn context mag halen en dan een uitleg erop baseren.

---

¹ Oordelen over seks en relaties; CIP (Christelijk Informatie Platform) nieuws juli 2014.

De context van Matteüs 7:1

Matteüs 7:1-6 behoort tot de Bergrede van de Heer Jezus (Matt. 5-7). In de Bergrede maakt de Heer duidelijk hoe wij ons als discipelen van Hem in deze wereld hebben te gedragen. In Matteüs 7:3 gaat het om ons gedrag naar een broeder toe, en in vers 6 tegenover de mensen in het algemeen. De Heer begint deze perikoop met de woorden: '*Oordeel niet, opdat u niet geoordeeld wordt*'. En Hij geeft ook de reden aan waarom we dat niet moeten doen: '*want met het oordeel waarmee u oordeelt, zult u zelf geoordeeld worden; en met welke maat u meet, zal er bij u ook gemeten worden*' (vs. 2).

Jezus zegt dat wij niet moeten oordelen, maar wil Hij hiermee zeggen dat wij nooit of te nimmer over iemand mogen oordelen? Nee, want uit het vervolg blijkt dat er wel geoordeeld mag worden², maar niet op een onrechtvaardige en hypocriete manier – de manier van oordelen die zo kenmerkend was voor de farizeeën. In Johannes 7 zegt de Heer dat we 'rechtvaardig' moeten oordelen (vs. 24). De farizeeën hadden een oordeel over de Heer Jezus geveld. Een onrechtvaardig oordeel, dat geenszins strookte met de waarheid. In Johannes 5:31-47 roept de Heer vijf getuigen op om de farizeeën ervan te overtuigen dat het oordeel dat zij over Hem hadden geveld volledig misplaatst was:

1. God de Vader heeft van Hem getuigd (vs. 32);
2. Johannes heeft van de waarheid (aangaande Hem) getuigd (vs. 33);
3. De werken die de Vader Hem gegeven had om die te volbrengen, getuigden van Hem dat de Vader Hem gezonden had (vs. 36);
4. De Schriften (het Oude Testament) getuigden van Hem (vs. 39);
5. Mozes, die over Hem had geschreven, getuigde van Hem (vs. 46-47).

'Op de verklaring van twee getuigen of op de verklaring van drie getuigen staat een zaak vast' (Deut. 19:15). Maar zelfs als de Heer duizend getuigen had opgeroepen, deze 'rechters' waren horende doof en ziende blind. Hun oordeel stond vast: ze wilden Jezus beslist uit de weg ruimen.

We kunnen echter niet alle farizeeën over één kam scheren. Nicodemus behoorde tot de weinige wijzen onder hen. Hij was 's nachts bij Jezus gekomen en had uitvoerig met Hem gesproken (Joh. 3). Door dit te doen, had hij zichzelf een oordeel gevormd over deze Rabbi, waarover hij zoveel had gehoord. Toen hij te horen kreeg dat de farizeeën Jezus wilden grijpen om Hem te (laten) doden, nam

---

² Zie ook Matt. 7:15-20.

hij het voor Jezus op. Hij zei tegen zijn partijgenoten: *'Veroordeelt soms onze wet de mens, als zij hem niet eerst hoort en kennis genomen heeft van wat hij doet?'* (Joh. 7:50-51). Maar het oordeel van de farizeeën stond vast, en daaraan kon Nicodemus niets veranderen. Integendeel, over hem spraken ze meteen ook een oordeel uit: *'Bent u soms ook uit Galilea? Onderzoek en zie dat in Galilea geen profeet is opgestaan'* (Joh. 7:52). Meen jij ons de les te moeten lezen? Ben jij soms ook uit Galilea (...)? Met verachting werd op Galilea neergekeken (vgl. Joh. 1:47). Met minachtende woorden keerden de farizeeën zich tegen Nicodemus. Dit bedoelt Jezus, als Hij zegt: *'Geef het heilige niet aan de honden, en werp uw parels niet voor de zwijnen, opdat die ze niet op enig moment met hun poten vertrappen, zich omkeren en u verscheuren'* (Matt. 7:6).

Let wel: Nicodemus zei niet dat er niet geoordeeld mocht worden, maar dat men bij het oordelen *rechtmatig* te werk moest gaan. Voordat we als 'rechters' optreden om iemand te veroordelen, zullen we ons eerst op de hoogte moeten stellen of de aanklacht die we gehoord hebben wel klopt; het principe van hoor en wederhoor moet altijd plaatsvinden. Hoeveel broeders worden niet geoordeeld, voordat men zich de moeite heeft genomen om zelf met hen te spreken? Nicodemus zei: *'Veroordeelt soms onze wet de mens (...)'*. In het Oude Testament staat geschreven dat de rechters een zaak goed (of nauwkeurig) moesten onderzoeken, voordat zij een oordeel velden (Deut. 19:18). En hierin is tot op de dag van vandaag niets veranderd. Als het gaat om conflicten tussen broeders of zusters, is het zo belangrijk dat er met elkaar wordt gesproken. Loop niet meteen met de vuile was naar een ander, maar praat het uit met je broeder. En als jullie er onder vier ogen niet uitkomen, neem er dan nog een of twee met je mee en probeer het opnieuw. Blijft iemand echter halsstarrig weigeren om zijn zonde(n) onder ogen te zien, dan blijft er nog maar één optie open: schakel de gemeente in.

De gemeente is voor de gelovigen het hoogste rechtsorgaan op aarde (vgl. 1 Kor. 6:1-8). Het is betreuenswaardig als de gemeente wordt aangesproken om tucht uit te oefenen. We moeten dan ook alles in het werk stellen om dit te voorkomen; maar áls het zover komt, moet er een nauwkeurig onderzoek worden ingesteld. Als de gemeente een oordeel velt over iemand en hem als een boze betitelt, is dit een ernstige zaak. Hierover moeten we niet lichtzinnig denken, want een boze moet uit het midden worden weggedaan; dat is (als het goed is) voor alle partijen een droevige en ingrijpende gebeurtenis (Matt. 18:15-20; 1 Kor. 5:12-13). Matteüs 18 en 1 Korintiërs 5 laten overduidelijk zien dat er onder bepaalde omstandigheden wel degelijk geoordeeld moet worden.

Samengevat: Als er al geoordeeld moet worden, oordeel dan op een rechtvaardige manier. En als het gaat om mensen die het evangelie vijandig gezind zijn? Het heeft geen zin om hen te willen overtuigen van het 'heilige' (vs. 6). Dit soort mensen hebben hun oordeel al geveld; ze zijn door niets of niemand te overtuigen. Nicodemus heeft ervaren dat men het heilige niet aan de honden moet geven, of parels voor de zwijnen moet werpen. Met al zijn goede bedoelingen keerden zijn partijgenoten zich tegen hem; de 'honden' lieten hun tanden zien, en de 'zwijnen' vertraptten de parels.

Wanneer mag er niet geoordeeld worden?

'Want met het oordeel waarmee u oordeelt, zult u zelf geoordeeld worden; en met welke maat u meet, zal er bij u ook gemeten worden' (Matt. 7:2).

We hebben gezien dat vers 1 geen algeheel *verbod* is om te oordelen. Onder bepaalde omstandigheden moeten we zelfs oordelen, maar dan moet dit oordeel wel rechtvaardig zijn. Maar wanneer mogen we dan niet oordelen? Wij kunnen alleen beoordelen wat wij waarnemen, want de mens ziet aan wat voor ogen is, maar de Here ziet het hart aan (1 Sam. 16:7). Over iemands motieven kunnen wij niet oordelen (zie 1 Kor. 4:1-5). De Heer waarschuwt ons dan ook om geen bekritiserende houding aan te nemen tegenover anderen die we niet echt kennen. Ongetwijfeld denkt Hij hier aan de farizeeën, die van zichzelf overtuigd waren dat zij rechtvaardig waren en alle anderen minachtten (Luc. 18:9).

In de gelijkenis die de Heer uitspreekt, zien we hoe de farizeeër zichzelf aanprijst bij God en tegelijkertijd zijn oordeel over anderen uitspreekt (Luc. 18:11-12). Dit soort eigengereid en hoogmoedig oordelen heeft de Heer voor ogen, als Hij zegt: *'Oordeel niet, opdat u niet geoordeeld wordt'*. Aan het eind van de gelijkenis wordt duidelijk wat er bedoeld wordt in Matteüs 7:2. De berouwvolle tollenaar, die een beroep deed op Gods genade, ging gerechtvaardigd terug naar zijn huis, in tegenstelling tot de farizeeër die zichzelf rechtvaardigde. Met het oordeel waarmee hij de mensen oordeelde, werd hijzelf geoordeeld; en met de maat waarmee hij mat, werd hijzelf gemeten. Ons is *genade* bewezen.

Het past dan ook niet om andere mensen neerbuigend te behandelen of te veroordelen. Hoe snel maken we ons niet schuldig hieraan? De buurman die al jaren werkloos thuis zit: 'Daar heb je weer zo'n profiteur die van onze centen leeft'. De vluchtelingen die hun toevlucht zoeken in ons land: 'Allemaal gelukzoekers en/of terroristen'. De man die met zijn blikje bier over de straat

zwalkt: 'Weer zo'n zuipschuit'. Zo zouden we nog wel even door kunnen gaan; en dan heb ik het alleen nog maar over hen die 'buiten' zijn.

Maar als het gaat over het oordelen van hen die 'binnen' zijn, onze broeders en zusters, kunnen we er ook wat van. De christenen in Rome namen elkaar de maat, als het ging over het eten van vlees of het drinken van wijn. De een geloofde dat hij alles mocht eten; maar wie zwak was, at alleen plantaardig voedsel. Hoe loste Paulus dit probleem op? *'Wie alles eet, moet hem niet minachten die niet alles eet. En wie niet alles eet, moet hem niet veroordelen die alles eet'* (Rom. 14:3). Paulus roept op tot verdraagzaamheid. Hij veroordeelt het minachten en (ver)oordelen. Hij voert daarbij een argument aan, waarvan we stil worden: *'God immers heeft hem aanvaard. Wie bent u, dat u de huisslaaf van een ander oordeelt? Of hij staat of valt, gaat alleen zijn eigen heer aan'* (vs. 4). Anders gezegd: Bemoei je met je eigen zaken en laat de rest aan God over!

Er lopen heel wat christenen rond die zich tot 'heer' over een ander opwerpen. Zij bepalen wat de ander al dan niet mag doen. En de maatstaf waarmee zij meten, zijn zij natuurlijk zelf. Als 'ik' geen vlees eet, mag jij ook geen vlees eten. Als 'ik' geen wijn drink, mag jij ook geen wijn drinken. Als 'ik' op zondag niet naar de supermarkt ga, mag jij op zondag dat ook niet doen, enz. Dit soort zelfingenomen broeders en zusters denken dat zij anderen de wet kunnen voorschrijven. Wij leven echter niet onder de wet, en al helemaal niet onder de wet van een broeder of zuster. Wij leven onder de genade. God heeft mij aangenomen met al mijn zwakheden en tekortkomingen, en Hij is bij machte om mij staande te houden. Prijs de Heer!

Paulus zegt: *'Het Koninkrijk van God bestaat niet uit eten en drinken, maar uit gerechtigheid en vrede en blijdschap in de Heilige Geest'* (Rom. 14:17). In het Koninkrijk van God gaat het om belangrijkere zaken dan eten of drinken, al dan niet televisie, enz. Paulus keurt een veroordelende en minachtende houding onder christenen af. In plaats daarvan roept hij ons op om na te jagen wat de vrede en de onderlinge opbouw bevordert (Rom. 14:9). Elkaar (ver)oordelen, breekt af; elkaar aanvaarden en bemoedigen, bouwt op. Waarvoor kiest u? *'Waarom ziet u wel de splinter in het oog van uw broeder, maar merkt u de balk in uw eigen oog niet op? Of, hoe zult u tegen uw broeder zeggen: Laat toe dat ik de splinter uit uw oog haal; en zie, er is een balk in uw eigen oog? Huichelaar, haal eerst de balk uit uw oog en dan zult u goed kunnen zien om de splinter uit het oog van uw broeder te halen'* (Matt. 7:3-5).

Dit is de kern van deze perikoop. Zoals zo vaak drukt Christus Zijn gedachten niet uit in kleurloze en abstracte woorden, maar maakt Hij gebruik van aanschouwelijke beelden en vergelijkingen. Hij zegt niet: 'Waarom ziet u de kleine fouten bij uw broeder en de grote bij uzelf niet?' Maar Hij zegt: *'Waarom ziet u wel de splinter in het oog van uw broeder, maar merkt u de balk in uw eigen oog niet op?'* Met het beeld van de splinter en de balk, maakt de Heer drie dingen duidelijk:

1. Begin bij uzelf

Met kritiek moet men altijd bij zichzelf beginnen. Wie de strenge maatstaf waarmee hij anderen meet ook op zichzelf toepast, zal snel ophouden met meten. Wie tegenover zichzelf kritiekloos is, heeft niet het recht anderen kritisch te benaderen. Wie zelf ruw en onbeschaafd is, mag niet aan anderen schaven. Een onreine moet geen reinheid preken; en wie een spiegel voorhoudt aan een ander, moet er eerst zelf in kijken. Het streng oordelen over een ander gaat meestal gepaard met een mild oordeel over zichzelf. Maar wie denkt dat hij een ander kan oordelen over dingen waaraan hij zichzelf schuldig maakt, komt bedrogen uit. Paulus rekent rigoureuus af met hypocriete mensen: *'En u, o mens, die hen oordeelt die zulke dingen doen, en ze zelf ook doet, denkt u dat u aan het oordeel van God zult ontkomen?'* (zie Rom. 2:1-3).

2. Houd uzelf in het oog

Kritiek moet in een geest van liefde gebeuren. De Heer wil niet zeggen dat elk oordeel over een broeder verboden is. Een verbod van kritiek leidt tot een tekort aan verantwoordelijkheid en moreel verval bij de ander. Ouders die de fouten van hun kinderen zien, spreken hen daarop aan; anders zijn het geen goede ouders. Zo moet ook een broeder die in fout gaat, daarop aangesproken worden. Maar wel in de juiste geest, en dat is liefde. Als iemand de splinter uit het oog van zijn broeder wil halen, dan zal hij dit zo mogelijk onder vier ogen moeten doen. En nooit met een kritische en veroordelende geest: *'Broeders, ook als iemand onverhoeds tot enige overtreding komt, moet u die geestelijk bent, zo iemand weer terechtbrengen, in een geest van zachtmoedigheid. Houd intussen uzelf in het oog, opdat ook u niet in verzoeking komt'* (Gal. 6:1).

3. Houd God in het oog

Iemand die de dingen vanuit Gods oogpunt beziet, zal in zijn oordeel over een ander genadig zijn, omdat hijzelf op Gods genade is aangewezen. In de gelijkenis over het vergeven, wordt de onbarmhartige slaaf verweten dat hij geen medelijden had gehad met zijn medeslaaf (Matt. 18:33). God staat als Rechter boven allen. Als wij de balk uit ons oog wegdoen, en zicht krijgen op Gods handelen met onszelf, zullen we een stuk milder zijn als het gaat om de 'splinter' in het oog van onze broeder.

Wees geen muggenzifter

Jezus' uitspraak: *'Oordeel niet, opdat u niet geoordeeld wordt'*, is dus een waarschuwing tegen een al te kritische en veroordelende houding tegenover anderen. Muggenzifters³ weten altijd wel een fout bij een ander op te merken, maar ze zijn vaak blind voor hun eigen fouten. Voordat ik de ander over iets onbeduidends oordeel, zal ik eerst mijn eigen fouten onder ogen moeten zien en oordelen. Als ik dit namelijk niet doe, ben ik in de ogen van de Heer een huichelaar; iemand die zich anders voordoet dan hij is.

Kort samengevat: Het gebod van de Heer komt erop neer dat wij anderen niet hypocriet en zelfingenomen mogen oordelen. En dat geldt voor al onze medemensen, of ze nu christen zijn of niet.

---

³ *Muggenziften* gaat terug op een passage uit de Bijbel. In Matteüs 23:24 keert de Heer Jezus Zich tegen de schriftgeleerden en farizeeën. In de NBG vertaling staat het er zo: *'Gij blinde wegwijzers, die de mug uitzift, maar de kameel doorzwelgt'*. In de Herziene Statenvertaling is dit als volgt: *'Blinde leiders, die de mug uitzift maar de kameel doorslikt'*. Het doorslikken van een mug was bezwaarlijk volgens de schriftgeleerden en farizeeën, omdat dan de wet overtreden werd dat men geen bloed mocht eten. Maar Jezus bedoelde: jullie maken een probleem van iets onbelangrijks, maar veronachtzamen wat er werkelijk toe doet. Vandaar dat *muggenziften*, een woord dat opduikt in de zeventiende eeuw, wordt gebruikt voor 'vitten op kleinigheden'.

Oude Sporen 2016

